

Hørings svar framtidig skolestruktur

Finn Roger Sørseth prosjektleder Senter for livslang læring-LUP Høgskolen i Innlandet, lokaltillitsvalgt Skolelederforbundet, tidligere rektor Dokka ungdomsskole

Dette hørings svaret tar for seg tre områder: Kvalitet, ny opplæringslov og indirekte økonomiske konsekvenser. Argumentasjonen finnes under hvert enkelt område i hørings svaret, men oppsummert så trekkes følgende tre slutninger:

Kvalitet: Dersom tilbudet ved Dokka VGS forsvinner så vil Gjøvik, og antakelig til dels Raufoss dersom dette blir skyssmessig gjennomførbart noe det ikke er i dag, bli disse elevenes skolesteder. Der Dokka VGS har resultater over snittet for Innlandet, har Gjøvik og til dels Raufoss motsatte statistikker. Altså kan det faktisk argumenteres for at elevene da vil få et skoletilbud av lavere kvalitet.

Ny opplæringslov: Samlet sett, og spesielt sett i lys av de lovendringene som utredningen ikke har hensyntatt, så er det svært vanskelig å forstå hvordan disse lovendringene skal kunne oppfylles med en sentralisering av skoletilbudet. Nærhet til opplæringstilbudet og lokalt samarbeid synes å være helt fundamentale forutsetninger for å lykkes.

Indirekte økonomiske konsekvenser: Det er gode grunner til å anta at Dokka videregående skole utgjør en betydelig positiv faktor for lokalmiljøet, og det er all grunn til å være bekymret for en eventuell nedleggelse.

Korte svar på noen konkrete spørsmål:

- Hvordan sikre bredden innen studieforbereende opplæring, med hensyn til kreative utdanningsprogram?

Utredningen peker i alternative opplæringsmodeller for yrkesfag på behovet for bruk av fjernundervisning. Det framstår som uklart i hvilken grad dette er vurdert for programfag i studieforbereende opplæring. En slik organisering vil kunne gi større bredde i valg for elevene uten at det behøves mange paralleller.

- Hvordan kan fylkeskommunen best ivareta elevgrupper med særskilte behov i framtidig struktur, ~~herunder elevene som i dag går på Nordstumoen?~~

Særskilte behov, tilhørighet og psykososialt skolemiljø, altså sårbarhetsfaktorer for elever, er det vanskelig å få øye på at i det hele tatt er behandlet i utredningen. Det nevnes innledningsvis, men videre har utredningen har et noe smalt økonomisk perspektiv der fylkeskommunens skolebudsjett er i fokus. Det er ikke foretatt noen elevenes beste-vurdering på noe nivå.

- Fylkeskommunen har allerede før strukturendring flere lokaler med kapasitet for mer/annen aktivitet. Høringsinstansene inviteres til å komme med innspill til alternativ bruk av fylkeskommunal eiendom i egen region.

Ny opplæringslov gir økte rettigheter til fullføring og i tillegg så åpnes det opp for muligheten for å ta flere fagbrev. Det vil komme flere voksne inn i videregående opplæring. Dette er en stor

usikkerhetsfaktor når det gjelder rammebetingelser og dette må hensyntas i bruken av kommunal eiendom.

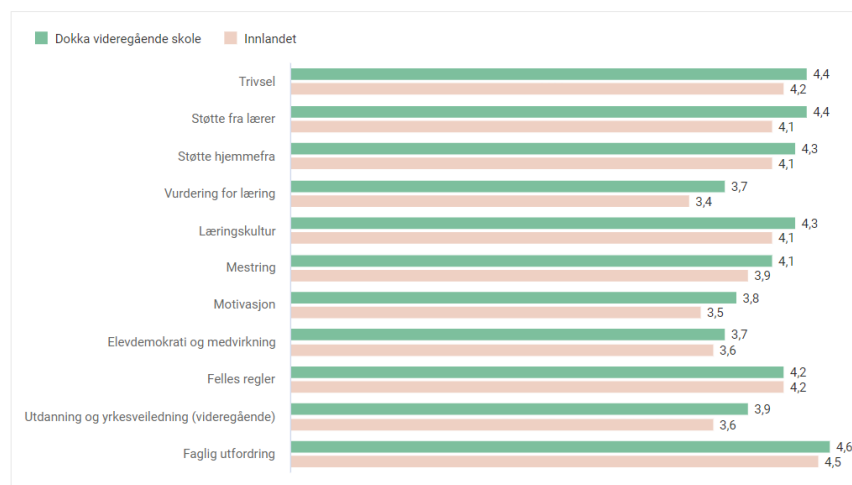
- Ungt utenforskap er en økende utfordring. Det å ha fullført videregående opplæring har stor betydning for å sikre varig fotfeste i arbeidslivet. Hvordan bør den videregående skole- og tilbudsstrukturen utformes for å sikre at flere fullfører videregående opplæring?

Opplæring ved videregående skole i nærmiljøet er meget sentralt. Reisevei og skole i ukjente omgivelser er en kritisk faktor for mange sårbare elever. Relativt små og gjennomsliktige skolemiljøer skaper trygghet. Store enheter med mange ukjente lukker muligheten for mange sårbare elever, det blir for utrygt. Skoler med lokal forankring vil lettere kunne samarbeide med kommunale instanser og også lokalt næringsliv for å finne individuelt tilpassede løp for de elevene som trenger det.

Kvalitet

Kvalitet brukes som et argument i utredningen. Det er også brukt som et slags kvalitetskriterium at det må være flere paralleller på studieforbereende for at det skal være kvalitet og at skoler må være store for at de skal ha robuste fagmiljøer. Det er uvisst hvor denne ideen kommer fra. Nå skal man behandle statistikk med omhu, og type «benchmarking» gir bare øyeblikksbilder. Allikevel så er det interessant at man i et kvalitetsperspektiv foreslår å legge med studiespesialiserende ved Dokka VGS (eller også hele Dokka VGS). Utdanningsdirektoratet publiserer på sine sider «tall som er sentrale for å vurdere kvaliteten i opplæringstilbudet» som de sier i sin omtale av «Analysebrettet». Hvis man antar at elevenes opplevelse av egen skolegang er en faktor man bør bry seg om, så opplever ikke elevene ved Dokka VGS at de har en opplæring av lav kvalitet. Denne tabellen tjener som eksempel og den er ganske typisk for resultatene man kan finne både for ulike skoleår, ulike trinn og ulike utdanningstyper:

Elevundersøkelsen – Alle indikatorer – Videregående trinn 1



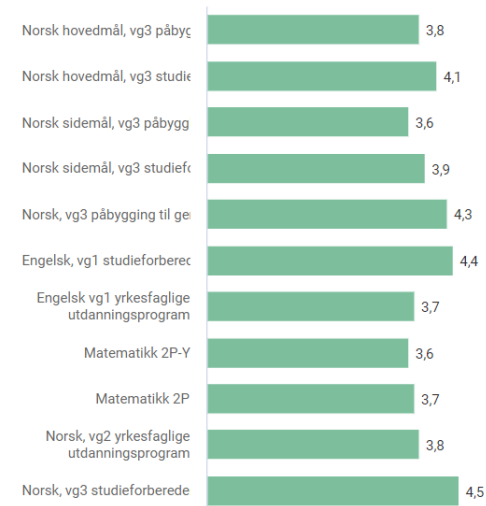
2023-24, Dokka videregående skole, Videregående trinn 1, Studieforbereende, Alle utdanningsprogram, Alle indikatorer, Alle eierformer, Alle kjønn

<https://analysebrettet.udir.no/vgs-elevundersokelsen-indikatorer?Trinn=Videreg%C3%A5ende%20trinn%201&Eierform=Alle%20eierformer&UtdanningsstypeFilterC1=Studieforbereende&Tilganger=&Skole%C3%A5r=2023-24&Kj%C3%B8nn=Alle%20kj%C3%B8nn&FylkeFilter=Innlandet&UtdanningsprogramFilter=%3DSp%C3%B8rsmål%3A51Filter=&Skole=Dokka%20videreg%C3%A5ende%20skole&%3DGruppe=>

Ser man på karakterene for Innlandet og for Dokka VGS så er det heller ikke her lett å få øye på at det er dårlig kvalitet ved Dokka VGS. Som tilleggsmateriale til tabellene så må man ha med seg at de elevene som rekrutteres til skolen har lavere snitt på grunnskolepoeng enn snittet for fylket. De starter med litt dårligere forutsetninger enn snittet.:

Karakterer og fravær 2022-23

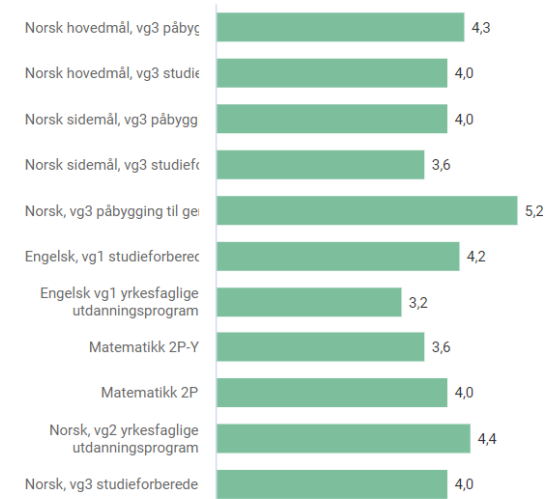
Standpunktkarakterer



2022-23, Innlandet, Alle eierformer, Alle utdanningstyper, Alle utdanningsprogram

Karakterer og fravær 2022-23

Standpunktkarakterer



2022-23, Dokka videregående skole, Alle eierformer, Alle utdanningstyper, Alle utdanningsprogram

<https://analysebrettet.udir.no/videregaende-nokkeltall?FylkeFilter=Innlandet&Skole%C3%A5r=&UtdanningsprogramFilter=&Skole=Dokka%20videreg%C3%A5ende%20skole&UtdanningstypeFilterC1=&Eierform=Alle%20eierformer&Tilganger=>

Inntrykket støttes også av nøkkelinformasjonen som oppgis i Innlandet fylkeskommunes egen Tilstandsrapport for skoleåret 2022/2023 (<https://innlandetfylke.no/f/p1/iba002419-02d2-4ea0-a84a-573c4375251d/tilstandsrapport-2022-2023.pdf>). Dokka VGS har litt bedre statistikk på fullført og bestått enn snittet for Innlandet. Det er litt færre yrkesfagelever etter Vg2 som ikke er i opplæring, det er flere som er ute i lære og flere som tar påbygg sammenlignet med snittet. I det hele tatt så kommer de små skolene svært godt ut i nøkkelinformasjonen Innlandet fylkeskommune presenterer. Det er svært lite som tyder på og gir frempek i retning av at man skal være engstelig for å opprettholde relativt små skolesteder med begrunnelse i kvalitet.

Dersom tilbudet ved Dokka VGS forsvinner så vil Gjøvik, og antakelig til dels Raufoss dersom dette blir skyssmessig gjennomførbart noe det ikke er i dag, bli disse elevenes skolesteder. Der Dokka VGS har resultater over snittet for Innlandet, har Gjøvik og til dels Raufoss motsatte statistikker. Altså kan det faktisk argumenteres for at elevene da vil få et skoletilbud av lavere kvalitet.

Ny opplæringslov

Ny opplæringslov trådte i kraft 1.august. Denne loven viderefører mye av innholdet i den gamle, men den inneholder også noen endringer som bør hensyntas i behandlingen av ny skolestruktur.

- Retten til videregående opplæring utvides til å gjelde frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, mot for treårsretten som har vært gjeldene fram til nå (§ 5-1). *Dette betyr at man får noen elever lenger.*
- Retten til omvalg er utvidet (§ 5-5). *Dette betyr at elever kan bli værende i systemet lenger.*
- Det er innført rett til yrkesfaglig rekvalifisering (§ 18-4) som innebærer rett til opplæring fram til ny sluttkompetanse, ingen øvre aldersgrense. *Dette betyr en ny elevgruppe som skal ha videregående opplæring.*
- Fylkeskommunen har ansvar for at elevene får en trygg og god overgang fra grunnskolen, og skal samarbeide med kommunen om dette (§ 9-5). *Dette er en betydelig skjerpelse om lokalt samarbeid.* Sammen med dette plikter også fylkeskommunen å ha et overgangstilbud for de som mangler faglig eller språklig forutsetning for videregående opplæring. Kombinasjonsklasse med både grunnskoleopplæring og opplæring i fag fra VGS er et eksempel (§ 9-6). *Dette vil også kreve mye av samarbeid med lokal kommune.*
- Retten til påbygning til generell studiekompetanse blir nå uten tidsbegrensning (§ 5-7). *Dette vil gi flere denne retten.*
- Elever som har læretid i bedrift har også rett til rådgiving (§§ 16-1 og 16-2). *Dette betyr tettere lokal oppfølging av disse elevene.*
- Oppfølgingstjenestens målgruppe er utvidet fra 21 til 24 år (§ 9-4). *Dette betyr at flere unge skal følges opp lokalt i tverretattlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser som oppfølgingstjenesten skal samordne. Dette krever lokal forankring.*
- Elevenes rett til medvirkning er presisert. Elevenes beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som gjelder elever (§ 10-1). *Det betyr at det vil også gjelde for behandlingen om skolestruktur.* Det synes å være fraværende i utredningen. Elevene har rett til å medvirke i alt som gjelder den selv etter loven og de skal bli hørt. (§ 10-2). *Denne paragrafen betyr at elevene skal være aktive subjekt i hverdagen. Medvirkning begrenses altså ikke til formelle organer som elevråd, men gjelder enkeltindivider og grupper i hverdagen.*
- Det er nå plikt til å sørge for at fravær blir fulgt opp. Plikten gjelder fra første dag. Det må jobbes mer for nærvær i skolen. (§ 10-6). *Dette stiller skjerpede krav til oppfølging av hver enkelt elev.*

Utredningen har omtalt de endringene i Opplæringsloven som kan knyttes til fullføringsreformen, og konkluderer med at det ikke får særlig innvirkning på dimensjonering. Dette er i seg selv i beste fall veldig usikkert. Allikevel er det mest interessante de endringene i loven som ikke er kommentert i saksframlegget og som får ganske stor betydning for fylkeskommunen og videregående opplæring. Det er betydelig skjerpede krav til lokalt samarbeid.

Samlet sett, og spesielt sett i lys av de lovendringene som utredningen ikke har hensyntatt, så er det svært vanskelig å forstå hvordan disse lovendringene skal kunne oppfylles med en sentralisering av skoletilbudet. Nærhet til opplæringstilbudet og lokalt samarbeid synes å være helt fundamentale forutsetninger for å lykkes.

Indirekte økonomiske konsekvenser

Utredningen har et klart økonomisk motiv, der det letes etter innsparinger for fylkeskommunens skolebudsjett. Det er derimot en del andre kostnadselementer som ikke synes å være tatt med i vurderingen. For de elevene som sogner til Dokka VGS så vil skoleskyss være en faktor som spiller inn ved en eventuell nedleggelse. Slik det er i dag så er det en krevende reise tur-retur, men mulig å gå på Lillehammer. Det er også mulig å gå på Gjøvik, selv om reisen tar uforholdsmessig lang tid. Det er derimot ikke reelt mulig å pendle mellom Dokka og Raufoss, eller mellom Dokka og Valdres. Her er det skysstilbud som må opprettes. Tilbudet mellom Dokka og Gjøvik vil være kraftig underdimensjonert. Et annet aspekt er at det per i dag er mange elever som har en relativt lang reisevei for å komme seg til Dokka. I dag løses dette med at videregåendelevne benytter samme skoleskyss som grunnskoleelevene i det skole ligger samlet og har mye den samme skoletiden. Dette vil ikke fungere når reiseveien blir lengre. Det ligger altså sannsynligvis relativt store samferdselskostnader knyttet til en skolenedleggelse.

I tillegg så ligger det en del indirekte samfunnskostnader knyttet til en nedleggelse av Dokka VGS. Land-kommunene er i norgestoppen når det gjelder andel uføre. Sammen med dette ligger det også sosioøkonomiske utfordringer. NAV peker på at utfordringene i for stor grad videreføres til neste generasjon. Den norske enhetsskolen har sosial utjevning og sosial mobilitet som en intensjon. I hvilken grad man lykkes kan diskuteres, men å legge ned en lokal videregående skole er i alle fall ikke å stimulere til utdanning. Folkehelseprofilene (<https://www.fhi.no/he/folkehelse/folkehelseprofil/>) viser at Land-regionen har flere med bare grunnskole enn landet, flere i vedvarende lavinntekt og flere som får stønad til livsopphold. Færre ungdommer enn i landet trener, flere unge er i kategorien overvekt og fedme og flere unge har psykiske lidelser. Til tross for dette så er andelen unge som står utenfor omtrent på landssnittet. Det er få med høyere utdanning, men en stor andel med bestått videregående utdanning.

Det er gode grunner til å anta at Dokka videregående skole utgjør en betydelig positiv faktor for lokalmiljøet, og det er all grunn til å være bekymret for en eventuell nedleggelse.